

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTĂ BISERICESCĂ, ȘCOLARĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

ABONAMENTUL:

Pe un an ————— 40 Lei.
Pe jumătate de an ————— 20 Lei.

Apare odată în săptămână:

DUMINECA.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:

Arad, Strada EMINESCU Nr. 35.
Telefon pentru oraș și județ Nr. 266.

Modernizarea poporului.

Educațiunea ca influințare întru adins și statornică asupra poporului își are roadele sale, incontestabil, căci, pe omul născut dela natură cu inclinații și bune și rele, îl nobilitează. Dar e incontestabil și aceea, că mediul, în care omul își petrece o parte din viața sa, după ce și-a primit educațiunea formală, e în stare a-i imprimă notele caracterului său. Acest fenomen l-am observat la poporul nostru, după încheierea războiului, în continuare vieții de mai nainte.

Pe locurile, unde portul nu e niaoș românesc, ci împrumutat dela streini, tinerii de acum, în locul cizmelor și a cioarecilor albi, țisuți de femeile și mamele lor, îmbracă cămașele oficerești peste pantaloni umflați, ca în timpul războiului. Această modernizare în port, nu cadrează de loc cu caracterul conzervativ al poporului nostru și nu e convenabilă.

Mai interesantă e însă modernizarea mentalității poporului, câștigată prin imitarea unei limbi, ce e drept mai frumoasă, decât cea vorbită acasă, dar al cărei fond de concepțiune, în multe privințe este hibrid. Astfel, după războiu, mi-s'a dat să fiu neplăcut surprins de agrăirea neobișnuită: „Domnule preot“, în loc de „Părinte“, fie și „Domnule părinte“, cum eră obișnuit poporul a-se adresă părintelui său sufletesc. Faptul acesta eră cu atât mai surprinzător, cu cât s'a introdus în îndelnicire, prin imitație dela ceice erau soldați; la oameni vechi, cari au petrecut tot acasă. Modernizarea aceasta în limbistica poporului, pe preot nu-l poate lăsa indiferent. Dacă vom conzidera, că aproape numai în literatura populară a noastră, poporul se amuzează în poveștile despre „popă“, dacă odată se va șterge din uz întrebuițarea cuvântului „părinte“, înlocuindu-se cu agrăirea rece de „Domnule preot“, atunci s'a rupt, pot zice, unicul fir, ce constituia legătura de o intimă apropiere între părinte și fiul sufletesc.

Am zis, că prin introducerea acestui uz

de vorbire s'a modernizat mentalitatea poporului. Și de fapt așa e. Celce agrăeste cu numirea „Domnule preot“ îl privește pe acesta de un funcționar simplu, ca ori care altul, pe când în mijlocul poporului, preotul nu e funcționar, ci e mai mult, e părinte adevărat, părinte sufletesc. De aici urmează, că preoților le încumbă datorința a nu permite să se încuibe în locul mentalității tradiționale o mentalitate modernă, hibridă, păgubitoare sufletelor. Eu mărturisesc, că peste cazul acesta nu am trecut la ordinea zilei, ci l-am făcut obiect de lecțiune, arătându-le celor vizați, că și-au însușit un obicei rău, care deschide prăpastia între părinte și fiu sufletesc. Și nu fără efect.

Și când constatăm, că poporul nostru are capacitatea de a-se moderniza, cred că ar fi timpul suprem, ca mentalitatea lui, în cele bisericești, să se modernizeze în altă direcțiune. În bezma suferințelor milenare, în care ne-am zbatut și preoții și poporul, noi ne-am înfrățit și ne-am conținut ori ce poște la un trai mai demn, gândindu-ne numai la conzervare, ca neam și ca biserică. Azi însă, când vremile s'au schimbat și poporul nostru însuși e pătruns de sentimentul mândriei, că el e elementul domnitor în această țară, ar trebui să observe și aceea, că preoții săi încă nu s'au emancipat din starea umilirei și că nu-i poate compara cu cei de alte religii, cari în trecut au fost privilegiați. Să observe credincioșii noștri, că nu există doară parohie de altă confesiune, în care să nu existe casă parohială bine grijită și cu tot confortul necesar, — pe când la noi lipsesc aproape cu desevărsire, iar unde ar fi sunt negrijite. Ba tocmai acum, când cu școalele confesionale am ajuns la răspântie, în cele mai multe locuri, poporul e indiferent față de asigurarea localurilor spre scopuri bisericești.

Deci, în această direcție să cere modernizarea poporului: să imiteze pe cei mai avanzați în cultură de a-și ridica preoțimea din starea rușinoasă a veacurilor de umilință, — iar dela conducătorii statului cerem ai dă tot concursul.

Nicolae Crișmariu preot.

Biserică română eretică?

Redacția foaiei oficiale a eparhiei Lugoj, cătră-ninită de mânie, neputincioasă, pentru că biserica unită din România, nu poate desfășura un fast, politic, ca și cea națională ortodoxă, în Nr. 9, din 10 Iunie a. c. pg. 4. col. I. zice despre biserica ortodoxă română, că e biserica „ereziei”.

Lecție, meritată îi se dade în doi primi articoli, ai rev. *Legea Românească* din Oradea-Mare, Nrii 26 și 27, apoi alt frecuș în *Biserica și Școala* din Arad Nr. 24 pg. 8.

Unirea din Blaj, în Nrul mai recent (28) sare și ea în ajutorul suratei sale bănățene. Ii atragem atențiunea, că atributul puțin ornant, de *schizmatic*, e înconmensurabil mai înșignificant ca *eretic*. Și totuș biserica ortodoxă, ca biserică, nici când nu a fost declarată de schizmatică din partea bisericei ecumene-nice a Romei! Adevărul acesta îi l-a pleznit în fața magistrului său, nu altul, fără ipse. Di redactor al Sionului Românesc, în anul 1907 în revista din Bu-dapesta „Religio” ori că „Kath. Szemle”. Nu-m pot reaminti bine acum în goana condeiului. Dacă tă-gădue, îi publicăm textul!

Tempora mutantur, nos et mutamur în illis. (Borbonius) S'a schimbat și vederi le omului tiner deatunci; un *teleofit* de teologie, az un arhipreot stavrofor și îndoit redactor: ecleziastic în Lugoj și politic în București.

Vulturul sacerdoțiului unit, Demetriu cândva Radu, în Pastorală sa din Lugoj, din 1900 — anul iubilării unirei bicentenare — la pg. 8—9, zice, despre biserica ortodoxă, că e numai materialiter schizmatică. Apoi știu bine, că schizma materială, nu e schizmă ca atare.

Insuși Nilles, mare iezuit și mare teolog orient-alist, o spune pe șleau, că biserica orientală orto-doxă nu e schizmatică. (Symbolae I. 104).

Nu e eretică în fața bisericei rom. catolice biserica orientală; nici biserica orientală nu scotește de eretică pe biserica catolică. Astfel de declarațiuni nu există! („Religio” Budapest 1886. Nr. 39. Revista Catolica, Baia-Mare 1889 pg. 33 și 45 și Slavorum litterae theologicae, Pragae 1905 fascicola I. pg. 33).

Adevărat, că din punct de privire ultramodum strict teoretic, teologic, singuraticii ortodoxi, în fața papalilor, sunt eretici materiali, și învers, pa-palii eretici materiali, în fața orientalilor. Ci fericitul Augustin ne învață, în epistola sa 163, că ereticii materiali nu sunt eretici adevărați. „Forma dat esse rei”.

Singur numai *erezia formală* e o adevărată ere-zie: în fapt și după dreptul bisericesc codificat. Se știe anume, că lăudata epistolă augustină, e în arti-culată în C. I. C. la c. Dixit 29 C. 24 qu. 3.

Erezia e un delict bisericesc, un vițiu opus credinței adevărate, o abatere conștiență dela ea.

Definițiunea științifică, prin genul proxim și diferența ultimă este: *greșala, minții și încăpăținarea voinței în potriua credinței la cei botezați.*

Criterile, cari constituiesc și slăesc noțiunea erezului, sunt două, *copulativ luate* și nu disjunctiv: *greșul minții (intelectului) și îndărătnicia voinții (ini-mej).* Unde lipsește o notă din astea, înceată con-ceptul ereziei, va se zică a celei formali.

Acuma mare Apollo ar fi acel teolog care ar izbuti să probeze, că credincioșii bisericei ortodoxe nu sunt conștiienti și nu sunt deplin încredințați des-pre adevărătatea religiunii lor și viceverză, catolicii la rândul lor, nu sunt convinși despre dreapta cre-dință a religiunii catolice.

De preț veșnic sunt cuvintele papei Piu IX., zise în acest obiect, în alocuțiua sa din 9 Dec. 1854 „... firmissime teneamus ex catholica doctrina, unum Deum esse, una fide, unum bapisma; ulte-rius inspirendo progredi nefas est” cu țarie să ținem la învățatura catholică, un Dumnezeu este, o cre-dință, un botez: *ispitind nu e iertat să mergi mai încolo.*

În anul 1787, primiceriul presbiteriului român unit din Oradea-Mare, Nichița *Horváth* tipărește în Viena cărțulia intitulată „*Poslanie*”, sau dreapta oglindă a păcii, dragostei și unimii, (unirii) prin ca-rele cu dreapte dovediri cei uniți se mântuesc de hulele carele lor li se aruncă, *iară Neuniții, nici ere-tici a fi, nici schizmatici, mai ales în neamul româ-nesc a nu se putea aeve zice, pentru a neamului ro-mânesc folos și mângăere.*

Celui ce zice că românii ortodoxi sunt eretici, în baza color desfășurate aici succint îi se cade a riposta, cu cunoscutul „Și tacuisses”.

Zakonik.

Regenerarea morală și ordinea publică.

Regenerarea morală și ordinea publică sunt azi cele mai principali misiuni, dela în-deplinirea căroră atârnă binele și fericirea ce-tățenilor, precum și bunul mers general al sta-tului și a bisericei. Misiunea de a lucra pentru regenerarea morală a cetățenilor e o datorință genuină a bisericei; iară misiunea de a veghea și controla ordinea publică dintre cetățeni îi compete statului. Până când aceste două insti-tuțiuni s'au știut respecta sfera de activitate ajutându-se la nevoie împrumutat, au progresat amândouă dând din lucrarea lor armo-nioasă roade neperitoare de morală cultură și ordine publică; și iară ori decâteori una sau alta n'au ținut sama de hotarul pus de legea eternă a lui Hristos — care a stabilit pentru vecinicie relațiunea dintre biserică și stat prin cuvintele: „dați ceea ce este a Cezarului Ce-zarului și ceea ce este a lui Dumnezeu, lui

Dumnezeu"; ci au căutat să se conducă după imboldul de supremație a urmat slăbirea reciprocă, păcate imoralitate și desordine publică. Încă dela celedântăiu organizațiunii, de state s'au ivit contraste între aceste două instituțiuni, deoarece baza fiecărui stat este viața oamenilor pe pământ, iar creștinismul și Biserica afară de viața pământească, au în vedere mai ales viața vecinică. Viața vecinică e un ideal. În ziua de azi am ajuns însă aproape să ne fie rușine să mărturisim, că suntem idealisti. Spiritul materialistic a înlocuit felul abstract de cugetare și a secăt izvorul din care se alimenta credința idealistă.

Judece ori și cine cum va voi — războiul mondial însă este acela, care a schimbat fața lumii, hotarale țărilor, modul de gândire, sufletul, ordinea și moralitatea publică. Independența în trai, în ocârmuire, în gândire, lucrare și simțire s'a strecurat pe neobservate în sufletul omului, devenind caracteristica timpului ce-l trăim. Terișoare mici, cari au trăit încătușate în gândirile și acțiunile lor devenind libere au văzut, că se simt în bine și mai fericite, asemenea și oamenii văzându-se liberi au devenit mai curagioși și tot mai dornici de a lucra și gândi liber. Fiind însă această libertate de gândire și lucrare tină, crudă și nesolidă, omenimea care nu-și mai dorește legi de control calcă în picioare și astfel de legi, cari numai la aparență sunt legi de încătușare, până când ele în sine sunt legi de folos practic și dadătoare de viață. Astfel de legi sunt mai cu seamă legile de ordine și moralitate publică. Aceste legi sunt călcate mai rău în picioare azi, decât în timpurile, când oamenii trăiau fără legi și ordinațiuni și durere, că se calcă mai ales de aceia, cari ar avea datorința să vegheze mai mult la respectarea lor. Parlament, guvern, administrații județene, unii ministrii, deputați, prefecți primari ai orașelor au dat ei exemplul nenorocit al desfrâului moral infiltrând în mintea cetățenilor credința că totul este permis; iară laxitatea legilor cu care au fost judecați, a produs o nouă convingere că nici controlul faptelor nu mai există, decum pedepsirea faptelor. Produsă odată această atmosferă bolnavă, susținută și alimentată de presa zilnică, care documentat și nedocumentat reduce la zero, oameni și instituțiuni, în cari cetățenii credeau, nu e mirare că deodată cu ordinea publică a decăzut și morala publică. Deci când vorbim de regenerarea morală a societății omenesti de azi, să ne dăm bine seama, căci am zidi pe nisip dacă ordinea publică din țară, nu-i s'ar pune niște baze mai solide,

o veghere mai trează și un control mai sever. Căci după cum mintea sănătoasă, nu-și poate îndeplini funcțiunile sale, decât într'un corp sănătos, astfel nici cetățeanul, care dorește să-și îndeplinească datorințele sale etice morale creștine, nu și le poate îndeplini, decât într'o societate care are de bază ordinea și legalitatea. Moralitatea publică stă deci în raport direct cu ordinea publică.

Dacă am voi să facem cercetare fidelă asupra gradului de moralitate, care stăpânește societatea omenească de azi, am ajunge la convingerea și adevărul, că nu într'atâta legile și doctrinele biserice, cât mai mult ordinea publică e călcată în picioare și nerespectată și că aproape toate păcatele și vițiile de cari suferă omenimea nu izvoresc din neglijența Biserice și preoției de a propovădui morala, nici din exemplul viu ce-l dă biserica și preoția, ci toate sunt roadele desordinei publice, care domnește și azi pretutindenea. Acestei desordini i s'a pus numirea falsă de libertate, iar cei ce au și brevet pentru propagarea desordinei ca d. e. unitul și sectarul, socialistul și comunistul se numesc liberi cugetători.

În fața relelor și desordinei publice, propagatoare de imoralitate biserica cu legile ei moralizatoare singură nu poate ținea piept, mai ales, că deținătorii puterii de stat atât cei vechi, cât și cei de azi au trecut de mult hotarul pus de Hristos între sfera de activitate dintre Biserica și Stat, acaparând pe seama sa Statul, atât cele ce se cuvin Cezarului, cât și ceea ce se cuvine lui Dumnezeu. Căci ce e mai ușor decât a te subtrage de sub obligământul legilor biserice, și a te numi ateu când începând dela ofițerul stării civile toți slujbașii statului — onoare excepțiunilor — cu fapta și cu vorba dovedesc poporului, că legile bisericii nu sunt obligatorii? Ateismul acestor fel de oameni cari se subtrag de sub controlul legilor biserice e bine deochiat; căci nu știu călca doctrinele și legile biserice pe cari nici nu le cunosc, ci calcă legile statului și ordinea publică devenind, nu ateu — ci escroc, nu necredincios ci imoral.

Guvernul actual, care poate, și căruia noi preoția, ca unui guvern ce promitea sanarea relelor i'am dat tot sprijinul moral are greaua misiune, ca fără întârziere se pună baze solide ordinei publice din țară să ne dea ajutor în lucrarea noastră atât cei de sus cât mai ales cei de jos, căci numai așa vom putea lucra cu succes pentru fericirea, binele și vaza mult încercatei noastre patrii.

Ioan Evuțian preot.

Din carnetul unui preot.

— In slujba unui ideal. —

(Reflexii.)

Prin sacramentul preoției se continua opera mântuirii pe pământ. In biserica vie, vizibilă, instituită de Hristos, în scopul continuării puterii spirituale a fost așezată tagma preoțească, căreia prin hirotonire i-se împărtășește, darul și puterea învățării păstoriei și preoției.

Mucenicii smeriți ai altarului au stat în cele două mii ani cu tot sufletul în slujba acestui ideal.

In atmosfera încărcată a zilei de azi se poate auzi, dar mai ales ceti, ca un paradox strident la adresa înălțătoarei misiuni a preotului cam următoarele:

... Preoții se ocupă cu economia, deschid cooperative ... fac afaceri ... se aservesc politicii de căpătâială ... dezvoltă activitate laică extra bisericăască ... și în aceasta vreme datoria în cadrul strămt, dar atât de vast al sfântului altar rămâne la o parte, ... peste biblie, isvor viu și nesecat de înviore intelectuală și sufletească s'a așezat un gros strat de prav.

Lumea de bine cere dela ei muncă sufletească de regenerare morală și cicatrizare a multiplelor rane sufletești, ce băntue azi omenimea ... „In scepticismul general, să fie ei predicatori înspirați, apostoli, devotați și sonori, ai marilor idei creștine, de pace și universală simpatie, mult mai trainice și mai biruitoare decât orice alte simțiri“.

Cu risicul de a afirma o banalitate țin să arat, că între multe alte boale sufletești, de care suferă omenimea, una analogă cu febra de 40 grade este lăcomia după bunuri materiale.

In învălmașala unei nebune alergări după atari bunuri, — în care fugă se calcă și uită; cinste, onestitate credință strămoșească, lege, simț de drept, și în care se pervertește credinciosul creștin într'un individ fără fond moral suflesc, — ochii lumii sunt îndreptați spre mucenicii lui Hristos, dela cari par'că așteaptă un magic sămn de oprire, care, dat, nu este ascultat cu atât mai puțin urmat.

Dacă ici coela s'au ivit cazuri izolare de dezertare grosul preoției a rămas credincioasă votului făcut, și a făcut și își face datorința. Nu numai dela înălțimea amvonului ci și prin însași înfățișarea modestă, sărăcăcioasă, umilitul preot este un puternic glas al vremii, pildă vie, care arată, că nu s'a lăsat ispitit de vertiginoasa înălțare materială a altor caste, ci a preferit să rămână la locul său, sfidând toate tentativele lumești, cari l'au putut amăgi în vremea din urmă.

Ceia, cari aruncă piatră asupra noastră, cunosc ei oare împrejurările și condițiile de traiu încă măștere ale preoției?

Dacă cutrieri — chiar numai cu gândul — satele noastre începând cu cele bogate de pe câmpia mănoasă a bănatului, trecând apoi la sătulețele și cătunele mici sărace din Bihor și mai departe în întreg ardealul vei găsi, — cu puține excepțiuni — aceleași lipsuri și dureri comune în viața preoțească. Din multe mizerii să relievez: lipsa caselor parohiale, lipsa de uniformitate în bir, stole, dotarea preoției cu pământ, a cărui cvant — diferă între 30 — o jughere cat. pentru tineri cu una și aceia pregătire formală, toate niște retribuțiuni anacronice, cari vestejesc și atrofiează sufletul preotului.

In cadrul strămt al uni articol ar fi inutilă strădania de a arăta cum se macină energia preotului eluptându-și prin muncă dură mijloacele de traiu.

Nu voesc să căut eremia de pe zidurile nepăsării generale, ci voesc să arat, că în urma instinctului de conservare este un elementar principiu, că numai acela se poate dedica unui ideal, unei misiuni, care este scutit de alte griji.

Regulându-se viața după aceasta normă iar preotul om fiind, va căuta să se asigure și este dator chiar să o facă aceasta pentru el și familia sa și numai după aceasta sau în cel mai bun caz alături de aceasta muncă se poate dedica misiunii sale.

Cu toate acestea preotul, — absorbit de nevoile inerente economiei, pe care în multe cazuri o conduce personal în lipsă de brațe muncitoare, izolat, în cele mai multe cazuri copleșit de copii, silit să-și adune birul, care fapt îl învrăjbește cu credinciosii săi, să încasseze stole, cari otrăvesc referințele dintre părinte și fiu suflesc, lipsit de un adăpost confortabil, și sigur, condițio sine qua nou, pentru liniștea lui, — credincios cuvântului dat, stă pază neclătită credinței străbune și după puterile sale se dă cu tot sufletul misiunii, îndatoririlor sale transmise lui prin sfântul sacrament al preoției.

Sunt și puține abateri.

In detestabila panoramă a geșeftarilor ochiul laic, scrutează cu multă lăcomie după reverendă. Și dacă zăreste câte un preot în ceata târgoveșelor, fără cruțare, pe un diapazon ridicat, generalizând dă alarma, că preoții au uitat păharul de cuminecătură, că au întrelăsat datoria de a ținea nestins focul credinței, că sunt geșeftari, giambași, angrosiști ect.

Printre cele mai mari păcate sociale ale vremii actuale se numără nesațiul după averi, cari se'nțelege își are la bază lacuna unui fond suflesc moral.

Se știe apoi că, dacă se trece cu vederea unele greșeli ale tagmei preoțești, slăbiciunea aceasta este generalizată și stigmatizată cu tot odiul.

Dotăția preoțească nu este aranjată pe deplin, dar mult ameliorată.

Cunoscând străduința, căpeteniilor noastre bisericăști și a factorilor de cădere ai statului de a așeza la adăpost de nevoile zilei de mânea preoției și a o face liberă pentru înalța sa mișiune trebuie

să nutrim firma convingere, că chestiunea dotării este aproape de soluție.

Ar fi de dorit, ca și până atunci frații preoți să steie în serviciul sfintei biserici și să absteie de la afaceri și învârteli, cari coboară nimbul, și de alt-cum scăzut al preoției.

Imi place să mă refer la părerile unui luminat bărbat al bisericii, care crede că: regularea dotării preoției, ar fi cel mai eficace acumulator de energii în cadrele bisericii, cu cari primenită tagma preoțească și pusă în slujba aceluia ideal, care să dă preotului prin dumnezeescul har, își va putea împlini cu tot devotamentul marea îndatorire. Și aceasta este o problemă ardentă. Hic ardet Ucalegon.

Izvin, 1922.

Melentie Șora preot.

Principiul programului Herbartian față de cerințele moderne.

— Din viața lui Herbart. —

(Urmare din Nr. 29.)

Instrucția sentimentală cu cea artistică să meargă paralel pentru că frumosul și nobilul izvoresc din același izvor.

Grupul științelor reale să imparte în 1. Geografie. 2. Științele naturale. 3. Matematică, iar acestuia mai aparțin și Gimnastică pentru dezvoltarea și cultivarea fizică.

Geografia este studiul cel mai acomodată pentru concentrare, deoarece el își câștigă materialul și dintr'un grup și din altul, ca Geografia antropologică își ia materialul din grupul obiectelor sentimentale, iar ca Geografie fizică din grupul real. Acesta e conținutul oricărei programe în ce privește obiectele, deosebire poate fi numai în ce privește materia din diferitele obiecte.

Principiul la aranjarea materiei.

La alegerea materiei Herbartienii țin cont de principiul citat mai sus al interesului. Pentru că o materie să poată deștepta interes, trebuie să fie conform gradului de dezvoltare sufletească a școlarului, pentru că aceia ce sufletul lui nu poate primi, nu poate apercepe nu e în stare să deștepte interes.

Ca materia, pe care voim a o ținde școlarului conform gradului de dezvoltarea sufletească fi va în stare copilul să o prelucre în favorul scopului educației, aceasta ni-o spune psihologia.

În general în dezvoltarea sufletească a omului, deosebim următoarele trei trepte sau grade. 1) Gradul activității fantaziei, pe aceasta treaptă nu putem forma încă noțiuni totul e în curgere, acum să combină cele mai fantastice combinații, să personifică lucrurile neînsuflețite. 2. Gradul memoriei; ușor ne

reamintim cele petrecute odată. Timpul cel mai acomodată pentru învățarea limbilor. 3. Gradul meditației, acum judecăm, raționăm, acum începe activitatea rațională. Firește nu se poate pune limită absolută între aceste grade, dar în general în anumite etăți una din ele predomină. De exemplu: 6—7 predomină act. fantaziei, 7—15—16 predomină memoria, iar dela 16 în sus începe act. rațională. Așa sunt aceste 3 grade în ce privește dezvoltarea intelectuală. Dar cum stăm cu dezvoltarea morală? Herbartienștii află și aici aceste trei trepte.

1. Gradul autorativ, când copilul se supune orbește tuturor voințelor superioare părinților, învățător ect.

2. Gradul supunerii benevole când copilul se supune de bună voie autorității, pentru că vede că i-se dorește bunele.

3. Gradul al treilea când copilul ascultă de glasul interior al autorității propriu (conștiința). Acesta e gradul superior, la care nu se poate ridica tot omul, dar educația să nizeze a-l ridica. Atât gradele referitoare la dezvoltarea intelectuală cât și cele referitoare la dezvoltarea morală. Herbart și școala sa le afla și în viața unui popor și anume: 1. În stadiul primordial și în viața popoarelor a dominat activitatea fantastică. Din timpul acesta sunt mithurile religioase, fabulele, basmele ect.

2. Cuprinderea realității e gradul al doilea, din acest timp sunt istoriile, cronicile (evul mediu).

3. Gradul meditației, acum se începe critica. În istorie se începe cu reformațiunea. Critica făcută de Luther a fost în sufletul poporului, el i-a dat numai expresiune. Întâiu se întoarse contra bisericii apoi contra absolutizmului absolut.

În privința dezvoltării morale a popoarelor, iarăși aflăm cele trei trepte anume:

1. Grad întâi; organizarea patriarhală a societăților, autoritatea unui om, cap de familie.

2. Gradul al doilea organizarea statului, recunoașterea legilor — ca voință a oamenilor — ca autoritate.

3. Gradul al treilea, organizarea conform principiilor morale.

Toate acestea trei trepte le aflăm în istoria poporului jidovesc: Patriarhi, regi, apoi Hristos ca org. a societății jidovești și a omenimei întregi.

La compunerea programului herbartian se ține cont de paralelele ce se obsearvă în viața unui individ și a omenimei întregi. Când aplicăm la compunerea programei gradele dezvoltării copilului, atunci avem în vedere scopul formal al programei, iar când aplicăm în compunerea lui gradele dezvoltării omenimei atunci urmăim scopului material. Primul ne spune ce material să suscepem în program, iar al doilea ce să alegem ca materie. Principiul formal pretinde deci ca în instrucție să ținem cont de trep-

tele de a percepție ce se observă în dezvoltarea sufletească a copilului.

Principiul material pretinde că la alegerea materialului să avem în considerare dezvoltarea omeniei; treptele istorico-culturale.

Principiul didactic imbină aceste două principii, căutând punctul de atingere a treptelor de a percepție a omului singular cu treptele istorico-culturale a omeniei întregi.

Astfel ambele grupe de studii mai sus amintite să întâlnească într'un scop mai înalt. Și ambele servesc la completarea și colorarea treptelor istorico-culturale.

Prin aceasta s'a spus punctele de vedere de cari trebuie ținut cont la compunerea unei programe: 1. Scopul religios moral. 2. Combinarea gradațiilor psihologice și istorice ale instrucției. 3. Materiile de învățământ să se raporteze să fie în legătură.

Principiile concentrației.

1. Materialul sentimental ne dă îndrumări pentru alegerea și aranjarea materiei din celelalte obiecte.

2. Toate studiile au să servească spre completarea treptelor culturale în consonanță cu treptele a perceptiv, parte prin încopiere directă parte indirectă.

3. Tot ce să refere la patrie, viața școlară trebuie folosite pentru concentrație.

Predarea materiilor.

Dupăce conform principiilor arătate s'a compus programa, urmează executarea ei predarea și învățarea ei.

Învățarea este un proces psihic care trebuie să decurgă conform legilor naturale psihice.

În procesul învățării constatăm două procese:

1. A percepțiunea și
2. Abstracțiunea.

Pentru a corespunde acestor două legi naturale psihice, școala herbartiană recomandă ca fie care lecțiune să se prelucreze conform cunoscutele cinci trepte formale, cari sunt: După anunțarea țintei:

1. Pregătirea (analiza) Formarea organului a perceptiv.
2. Predarea, comunicăm și încopiem materialul nou între sine și cu cel vechi.
4. Sistemizarea națiunilor la cari am ajuns.
5. Aplicarea cunoștințelor câștigate.

Aceste sunt pe scurt principiile compunerii și executării propramului Herbartian. Aceste sunt în genere principiile programului herbartian precum și principiile recomandate de ei în predarea cunoștințelor.

Cerințele moderne.

Dintre principiile pedagogiei moderne cele mai pronunțate azi sunt cele ale școalei active, iar aceste principii toate să pot reduce la următorul principiu educativ.

1. Nu trebuie ca să dăm școlarii nici o noțiune nouă, fără ca aceasta să dea loc la o reacțiune din partea lor, fără ca ei să aibă ocaziune de a o exprima la rândul le prin vorbe, cântare desemn, scriere, gesturi și modelaj va să zică: învățământul trebuie să creeze în școlar o activitate raționabilă, căci el nu știe decât numai ceace a trecut, nu numai prin organele simțurilor și prin creier, ci și prin muschii săi.

(Va urma.)

INFORMAȚIUNI.

Onomastica Maiestății Sale Regina. Vineri în 22 Iulie (4 Aug.) cu ocazia onomasticeii Maiestății Sale Regina noastră Maria, s'a servit Te-Deum în biserica catedrală, de P. S. S. părintele Episcop Ioan, cu asistenta clerului catedral. La serviciul divin au participat autoritățile civile și militare, și o companie de soldați cu muzica și drapelul.

Lege bună. E vorba să se facă o lege ca toți tinerii înainte de căsătorie să fie examinați de medici și numai dacă sunt aflați sănătoși să se poată căsători. Prin legea aceasta s'ar încunjura multe nefericiri, ce le aduc în căsnicie atâți tineri nesănătoși, soției și copiilașilor lor.

Mutarea capitalei. Prin unele ziare se vorbește de mutarea capitalei dela București, mai în mijlocul țerii undeva în Ardeal. Se vorbește mult de Brașov care ar fi la loc potrivit.

Căsătoria a doua a preoților gr. or. Săptămâna trecută s'a ținut în Carloviț o conferință a tuturor episcopilor gr. or. din Iugoslavia, în care s'a hotărât organizarea bisericii autonome și independente de stat. Conferința episcopilor s'a pronunțat și pentru căsătoria a doua a preoților gr. or. rămași văduvi.

Vin acasă prizonieri din Rusia. În curând va sosi din Siberia un transport de prizonieri Români din Bănat și Ardeal.

CONCURSE.

În nexul concluzului Sinodului nostru eparhial Nr. 63/922, intervenind Consistorul la Guvern pentru acordarea de burse elevilor, cari se dedică carierii preoțești și-și completează studiile la facultățile teologice din țară și din străinătate, — prin aceasta se publică concurs cu termen până la 23 August (5 Sept.) 1922 pentru obținerea a două burse à 7200 Lei anual și altor două burse à 12,000 Lei anual.

La cele două burse dintâiu pot reflecta acei tînări ortodocși români, cari — având atestat de

maturitate dela liceu — pe anul școlar 1922/23 se vor înscrie și vor urma regulat, ca elevi ordinari la facultatea teologică din București ori Cernăuți; iar la cele două din urmă pot reflecta numai candidați de preoție ori preoți hirotoniți mai tînări ai diecezei Aradului, absolvenți ai teologiei din Arad, ori a facultății teologice din București sau Cernăuți.

Bursierii de ambele categorii se vor obliga a se pune, după absolvire, în serviciul diecezei Aradului.

Reflectanții să-și înainteze cererile la acest Consistor în termenul fixat mai sus, alăturând: 1. Extras de botez. 2. Certificat școlar, 3. Atestat de moralitate dela preotul local vidimat și din partea protopopului tractual, 4. Atestat de paupertate vidimat și din partea preotului local.

Referitor la bursele pentru facultatea teologică din București sau Cernăuți, se obsearvă, că dacă Consistorul va putea exopera primirea și întreținerea bursierilor în seminarul teologic (internat) suma bursei se va reduce în proporția favorului, ce vor avea bursierii prin întreținere în seminar.

Arad, din șed. cons. a Sen. biser. ținută în 19 Iulie (1 Aug.) 1922.

Consistorul ort. român din Arad.

—□—

2—3

Nr. 2140/922.

Prin aceasta se publică concurs cu termen de 30 zile pentru conferirea stipendiilor vacante din *fundatiunea Teodor Pap*.

Indreptățiți la aceste stipendii sunt, conform literilor fundamentale:

a) rudeniile fundatorului,
b) tinerii români ortodocși din orașul Giula, cari studiază la noi în patrie;

c) în lipsa recurenților indicați sub a) b) urmează indreptățirea tinerilor români din întreaga dieceză Aradului, cari cercetează școli elementare, civile sau medii, reale, comerciale, industriale, de agricultură, militare, gimnaziale, academii, și universități și institute teologice.

La concurs se admit și elevii.

Concurenții au să-și trimită cererile la adresa Consistorului ort. român din Arad, în termenul de concurs, cu următoarele documente, originale ori autenticate la vr'un notar public:

1. Extras din matricula botezaților, provăzut cu clauzula parohului local că petentul aparține bisericii ort. române.

2. Rudeniile cari reflectează la stipendii, au se prezinte și informațiune familiară, din care să fie evident gradul de înrudire regulamentară cu fundatorul.

3. Atestat de paupertate dela dirigătoria politică competentă cu date specificate și pozitive despre starea materială a părinților concurentului precum și despre starea materială a însuși concurentului. Asemenea atestat se cere și dela rudeni.

4. Atestat școlar de pe anul școlar 1921/22, iar universitarii despre toate cursurile, respective semestrelle ascultate și document despre examenele prestate.

5. Certificat medical dela vr'un medic oficial, despre starea sanitară.

6. Concurentul să arate în petițiune: unde și la ce fel de școală are de gând să-și urmeze studiile, și adresa la care să li-se trimită rezoluția consistorială și documentele de concurs.

Arad, din șed. Cons. 14/27 Iulie 1922.

Consistorul ort. rom. Arad.

—□—

2—3

Nr. 2048/922.

Pentru îndeplinirea unui post de *profesor de religiune* la școala de arte și meserii și la școala românească medie din Timișoara, se publică concurs cu termen de 30 zile, dela prima publicare.

Dela reflectanți se recere cvalificația de profesori de religiune pentru școli secundare. Recurenți cu mai puține pregătiri se admit numai sub rezerva, ca ce-l eventual ales să-și întregească de urgență studiile.

Profesorul ales va fi salarizat de stat, după normele statului.

Reflectanții au să-și prezinte în original toate documentele personale, extras de botez, atestatele despre studiile secundare și teologice terminate, eventual și universitare, și atestate de serviciu.

Cererile sunt de a se trimite în termenul concursual Consistorului eparhial.

Arad, din ședința Consistorială 14/27 Iulie 1922.

Consistorul ort. român din Arad.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea parohiei vacantă a III-a din **Lipova**, în conformitate cu ordinul consistorial de sub Nr. 3072/921 se publică douau concurs cu termen de 30 zile, dela prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala”.

Emolumentele împreunate cu parohia sunt:

1. Ușa sesiune parohială în estenziunea cuprinsă în coala catastrală. 2. Birul legal. 3. Stolele legale. 4. Intregire dela stat.

Parohia e de clasa I-a dela recurenți se recere asemenea cvalificațiune conform concluzul Sinodului eparhial de sub Nr. 84/II910.

Alesul e îndatorat a suporta toate dările publice după întreg venitul parohial și a catihiza la școalele primare din loc.

Reflectanții sunt poștiți a-și subșterne recursele ajustate cu documentele recerute și atestat despre eventualul serviciu prestat până aci și adresate Comitetului parohial din Lipova la P. On. oficiu protopopesc din Lipova în termenul concursual fiind îndatorăți a se prezenta tot în acest termen în sf. biserică din Lipova spre a-și arăta desteritate în cele rituale și oratorie, observând strict cele prescise în §. 33. din Reg. pentru parohii.

Nainte de prezentare recurenții vor dovedi protopresbiterului tractual că posed cvalificațiunea recerută, iar cei din alta dieceză, că au înalta încuviințare a P. S. Dlui Episcop diecezan de a putea reflectă la aceasta parohie.

Lipova din ședința Comitetului parohial gr. ort. rom. ținută la 17/30 Iulie 1922.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Fabriciu Manuilă* potopresbiter.

—□—

1—3

Pe baza rezoluțiunii V. Cons. de sub Nr. 1891/922 prin aceasta se escrie concurs cu termin de **30 zile**, publicat în org. diecezan „Biserica și Școala” pentru îndeplinirea parohiei de cl. I. din **Utvin**, protop. Timișoara. Beneficiul este următorul:

1. Una sesiune pământ în estenziunea ei de astăzi și extravilanul aparținător.

2. Casa parohială cu intravilan.

3. Birul și stolele legale.

4. Intregirea dela stat.

Alesul preot va suporta toate dările publice după venitul beneficiat și va catechiza la toate școlile din loc fără a putea pretinde altă remunerațiune. Parohia fiind de cl. I. dela recurenți se cere cvalificațiunea prescrisă în concluzul Sinod-eparch. Nr. 84/910. Intru-cât nu s'ar prezenta recurenți de cl. I. se admit și recurenți cu cvalificațiune de cl. II. Reflectanții din alta dieceză trebuie să arate că au binecuvântarea P. S. Sale Dlui Episcop diecezan Ioan I. Papp pentru a putea recurge. Recursele ajustate regulamentar și cu eventual atestat de serviciu sunt a se înainta în termenul concursual of. protopopesc ort. rom. din Timișoara, și cu observarea § 33. din Reg. pentru parohii vor avea să se prezinte în sf. biserică din Utvin spre a-și arăta desteritatea omiletică și rituală.

Timișoara la 12/25 Iulie 1922.

Dr. P. Țiucra protopop.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea parohiei I-a vacantă din **Birchiș**, protopresbiteratul Lipovei, în conformitate cu ordinul consistorial de sub. Nr. 1812/922 se publică concurs cu termin de **30 zile**, dela prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala”.

Emolumentele parohiei sunt:

1. Un intravilan parohial. 2. Una sesiune parohială constătătoare din 30 jugh. necompleta. 3. Birul legal. 4. Stolele legale. 5. Intregirea dela stat.

Alesul e obligat a solvi toate dările publice după întreg beneficiul parohial și a catihiza la școlile primare din loc.

Parohia e de clasa I-a, deci reflectanții trebuie să dovedească că posed cvalificațiunea prescrisă prin concluzul Sinodului eparhial de sub Nr. 84/11910.

Recursele ajustate cu documentele prescrise

și atestat despre eventualul serviciu prestat până aci, au a se subșterne P. On. oficiu protopresbiteral ort. român din Birchiș.

Reflectanții sunt obligați a se prezentă în vre-o Duminecă ori sârbătoare în sf. biserică din Birchiș, spre a-și arăta desteritatea în cele rituale și oratoriă, dar numai după ce vor dovedi protopresbiterului, că posed cvalificațiunea cerută prin concurs, iar cei din alta dieceză, că au înalta încuviințare a Preasfinției Sale Domnului Episcop diecezan, de a putea reflectă la aceea parohie.

Dat din ședința Comitetului parohial ort. român din Birchiș.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Fabriciu Manuilă* protopresbiter tract.

—□—

2—3

Pe baza ordinului Consistorial cu Nr. 1424/922 prin aceasta se escrie *din nou* concurs pentru îndeplinirea parohiei vacante din **Dud** cu termin de **30 zile** dela prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala”.

Emolumentele sunt: 1. Sesiunea parohială în estenziunea ei de astăzi împreună cu dreptul de pășune. 2. Birul lugal. 3. Stolele legale. 4. Eventualul ajutor din visteria statului.

Toate dările după beneficiu la va suportă alegândul.

Parohia fiind clasificată de clasa II. dela reflectanți se cere cvalificațiunea prescrisă pentru asemenea parohii.

Dar dacă nu s'ar prezenta nici un reflectant cu cvalificațiune de cl. II., se admit și cei cu cvalificațiune de cl. III.

Alegândul este obligat a catehiză la școala noastră confesională fără a așteptă altă remunerațiune asemenea a predică cel puțin odată în fiecare lună.

Concurenți din altă dieceză au să prezinte actul de învoire al P. S. S. D-lui Episcop.

Doritorii de a ocupa aceasta parohie sunt datori a-și înainta recursesle ajustate conform Regulamentului și adresate Comitetului parohial din Dud P. O. Oficiu protopopesc din Șiria având pe lângă stricta observare a §-lui 33 din Reg. pentru parohii a se prezenta în sf. biserică gr. ort. din Dud în cutareva Duminecă ori sârbătoare spre a-și arăta desteritatea în cele rituale.

Dat din ședința extraordinară a Comitetului parohial din Dud la 22 Ian. (4 Febr.) 1922.

Lazar Petruș m. p.
preș. com. par.

Ioan Valentin m. p.
not. com. par.

În conțelegere cu: *Mihail Lucaș* protopop.

—□—

3—3

Redactor responsabil: **SIMION STANA** asesor consistorial

Censurat: **Censura presei.**

Manuale și imprimare

pentru școlile primare din Editura și depozitul

Librăriei Diecezane, Arad.

<i>Moldovan Iosif și consoții</i> : Abcedar fonomimic	5.—	Plan analitic	12.—
Abcedar ilustrat	6.—	Anuar școlar (cuprinde: ziar de primire, ziar de progres și absenții, ziarul materialului propus, ziar de vizitație în școală și ziarul evenimentelor anuale legate pentru 60, 80 și 120 elevi	—.—
Indreptar la Aabcedarul fonomimic	5.—	Harta județului Arad în format mare pt. școală cu lațuri și pânză	95.—
Carte de cetire pentru cl. II-a	5.—	Aviz școlar	5.—
” ” ” ” ” III-a	7.—	Ziuar de cassă pentru școlile primare de stat coala	250
” ” ” ” ” IV-a	9.—	Ziuar de cassă pentru biblioteca școlară coala	1.—
” ” ” ” ” V/VI-a	15.—	Evidența materialelor pentru școlile primare coala	250
<i>Iuliu Vuia</i> : Abcedar ilustrat	450	Inventar	2.—
Carte de cetire pentru cl. II-a	5.—	Conspectul taxelor de înscriere	2.—
” ” ” ” ” III-a	8.—	Buget, Stat de plată, Tabloul absenților, Conscrierea copiilor	—.—
” ” ” ” ” V/VI-a	8.—	Caete de caligrafie, socoată, dicțando și desemn, tăbliță de peatră, stile de peatră, cretă, creioane, penițe.	
Aritmetica pentru cl. II—IV	7.—		
Aritmetica și Geometria cl. V—VI-a	7.—		
Istoria naturală	10.—		
Geografia județului Hunedoara	250		
<i>Nic. Crișmariu</i> : Istorioare biblice	3.—		
Istorioare bisericesti	1.—		
Catehism	1.—		
<i>Dr. P. Barbu</i> : Istorioare religioase morale	1.—		
Istorioare biblice	5.—		
Istorioare bisericesti	5.—		
Catehism	3.—		
<i>Petru Popa</i> : Istorioare biblice	5.—		
<i>D. Voniga</i> : Catehism	1.—		
<i>I. Vuia</i> : Carte de învățătură	10.—	Manuale pentru școlile primare cu limba de propunere maghiară:	
<i>I. Georgescu</i> : Economia	10.—	<i>Vajna K. és Szabó I.</i> : Magyar abc. és olvasókönyv	8.—
<i>Ciortea Blaga</i> : Fizica și chimia	8.—	<i>László-Gramma</i> : Képes abc. és olvasókönyv	10.—
<i>G. Mateescu</i> : Geografia României	950	Több népiskolai tanító, olvasókönyv II-ik oszt. számára	6.—
<i>Dulfu-Cristescu</i> : Geografia României	550	Több népiskolai tanító, olvasókönyv III-ik oszt. számára	12.—
Geografia continentelor	550	Több népiskolai tanító, olvasókönyv IV-ik oszt. számára	12.—
<i>Dr. G. Ioanovici</i> : Constituția patriei	7.—	Több néviskolai tanító, olvasókönyv V/VI-ik oszt. számára	—.—
<i>Bratu-Caracudovici</i> : Geografia României	—.—	<i>Dr. Ioanovici Gh.</i> : A hazai alkotmánytan V. és VI-ik oszt. számára	8.—
Geografia continentelor	—.—	<i>Dr. Szentpétery</i> : Földrajz elemiskola számára	5.—
<i>Scraba-Negulescu-Teodosiu</i> : Cărți de cetire pentru clasele III și IV-a	—.—		
<i>Dulfu-Chelariu-Cristescu</i> : Carte de cetire pentru clasele III și IV-a	—.—		
<i>Nicolescu-Teodosiu-Stoinescu</i> : Gramatică pentru clasele III și IV-a	—.—		
<i>Patriciu-Teodoru Onu</i> : Gramatică pentru clasele III și IV-a	—.—		
Carte de rugăciune leg.	5.—		
Culegeri de cântări bisericesti legate	5.—		